



РЕЦЕНЗИЯ

От: проф. д-р Пресияна Стойкова Ненкова

Университет за национално и световно стопанство, катедра „Финанси“

Научна специалност: „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ в УНСС

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 633/28.02. 2025г. на Заместник-Ректора по НИД на УНСС

Автор на дисертационния труд: Елена Владимирова Панайотова

Тема на дисертационния труд: *„Предизвикателства, рискове и ефекти от влизането на България в Еврозоната“*

1. Информация за дисертанта

Елена Панайотова е възпитаник на Национална търговска гимназия в град Пловдив. Придобива образователно-квалификационна степен „бакалвър“ през 2015 г. след четиригодишно обучение в специалност „Финанси“ на УНСС и образователно-квалификационна степен „магистър“ по Финанси през 2016 г. отново в УНСС.

Елена Панайотова е зачислена като докторант в задочна форма на обучение със Заповед на Ректора на УНСС №1054/30.03.2018 г. и се обучава в докторската програма към катедра „Финанси“, Финансово-счетоводен факултет на УНСС по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка съгласно“, професионално

направление 3.8 Икономика в периода 2018-2025 г. По време на обучението си е събрала минимално задължителния брой кредити, изпълнила е дейностите по индивидуалния план и успешно е положила изпитите си. Дисертационния труд е преминал през процедура за предварително обсъждане в катедра „Финанси“, като на заседание на катедрения съвет, проведено на 24.02.2025 г. (Протокол № КС-6/ 24.02.2025 г.) е взето положително решение за готовността за защита на труда пред научно жури.

Професионалното развитие на Елена Панайотова е в сферата на финансите и започва през 2013г. в Мелексис, България. Била е финансов анализатор в Кока-Кола Хеленик БСО, а от 2017г. работи в Експириън България ЕАД като заема последователно длъжностите младши финансов анализатор, финансов анализатор и ръководител екип Финанси.

2.Обща характеристика на представения дисертационен труд

Представеният за рецензиране дисертационен труд със заглавие „Предизвикателства, рискове и ефекти от влизането на България в Еврозоната“ е структуриран във въведение, четири глави, заключение и две приложения, и е в общ обем от 188 страници. Списъкът с използвани източници включва 40 заглавия на български език и 78 заглавия на английски език.

Във въведението на дисертацията е аргументирана актуалността на изследваната проблематика, формулирани са тезата на изследването и работните хипотези, както и обекта и предмета, целта и задачите на изследването. Също така е обоснован изборът на методология на изследването във връзка с доказване на тезата, както и с постигането на целта и задачите на изследването, и накратко е представена структурата на дисертационния труд.

Обект на изследване е готовността на България за членство в еврозоната, а предмет на изследване са ползите и разходите от членството на България в еврозоната, както и очакваните ефекти върху основни макроикономически показатели. Изследователската теза е, че членството на България в еврозоната ще доведе до положителни ефекти върху основни макроикономически показатели за България, а именно по-висок износ и по-висок ръст на БВП, както и ще подобри благосъстоянието на икономическите агенти, кредитния рейтинг на страната и ще допринесе за

по-бързата реална конвергенция към страните от еврозоната. Във връзка с доказване на тезата на изследването са формулирани четири хипотези, както следва: 1. Членството на България в еврозоната ще доведе до по-висок износ и по-висок ръст на БВП; 2. Приемането на еврото ще доведе до по-бързо сближаване на нашата страна със страните от еврозоната по отношение на доходите и ценовото равнище; 3. Членството ни в еврозоната ще генерира положителни ефекти за страната; 4. Присъединяването на България към еврозоната няма да доведе до значителни рискове пред страната.

Изложението в първа глава започва с извеждане на причините за създаване на ИПС в Европа и проследява неговото възникване. Представена е теоретичната постановка за оптимална валутна зона с преглед на научните изследвания – теоретични и емпирични, в проблемната област. Направен е преглед на съвкупността от номинални критерии за конвергенция, придружен от изследване за наличие на сигма конвергенция между страните-членки с дерогация, между страните в еврозоната и между страните от еврозоната заедно със страните-членки с дерогация, и анализ на ключови показатели за конвергенция на страните от еврозоната.

Втора глава съдържа преглед на паричната политика на ЕЦБ – нейните традиционни инструменти и неконвенционалната парична политика след 2008г. Разгледани са трансмисионните канали, с които ефектите от прилаганата парична политика се пренасят върху реалната икономика и са анализирани значимостта и влиянието на прилаганите мерки от ЕЦБ за България.

В трета глава е направена оценка на готовността на България за членство в Еврозоната, която започва с анализ на изпълнението на конвергентните критерии, които се свързват с т.нар. номинална конвергенция, последван от анализ на степента на реална конвергенция. В последните две части от тази глава се извеждат спецификите на действащия паричен съвет в България при сравнението му с паричните съвети на Естония и Литва, като две страни, които успешно са се присъединили към еврозоната след функционирането на паричен съвет в тях.

Четвърта глава започва с преглед на ползите от влизането на България в еврозоната. Централно място в тази глава, а и в труда като цяло заема разработеният иконометричен модел, с помощта на който е направена прогноза за БВП на България в два сценария, а именно базов, който не отчита ефектите от присъединяване към еврозоната и симулационен, който отчита ефектите от членство в паричния съюз. Обоснован е изборът на променливи, включени в иконометричното изследване, и е представена методологията на иконометричния модел, с анализ на получените резултати от проведените изследвания. Обърнато е също така и внимание на подготовката на България за въвеждането на еврото като предпоставка за неговото безпроблемно функциониране.

В заключението се съдържат изводите от направено изследване.

Дисертационният труд заслужава положителна оценка – структуриран е логически последователно в търсене на решение на поставените задачи и доказване на изследователската теза. Темата е актуална не само във връзка с очакваното реализиране на членството на България в еврозоната, но и защото независимо от множеството изследвания в проблемната област на редица въпроси все още не е даден еднозначен и категоричен отговор. Без да се опитва да даде такъв отговор, дисертантът, демонстрирайки отлично познаване на изследваната предметна област и нейните нерешени проблеми, представя едно завършено изследване с научно-приложен характер на ефектите от присъединяването на България към еврозоната върху основни макроикономически показатели.

Целта и задачите на дисертационния труд, обекта и предмета на изследване, както и основната изследователска теза са коректно формулирани. Използваната методология е подходяща за естеството и целите на конкретното изследване, добре аргументиран е изборът на променливи, които да се включат в иконометричния модел, а осъщественият задълбочен анализ и вложеният сериозен изследователски труд са позволили формулирането на обосновани изводи. Важно е да се отбележи също и това, че проведеното научно изследване е подкрепено от обстоен преглед на научната литература, което е доказателство за добрата осведоменост на дисертанта и познаване на останалите изследвания по темата на дисертацията.

3.Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

С проведеното изследване дисертантът поставя за разглеждане и анализира широк кръг от проблеми, с което категорично допринася към съвременната дискусия относно присъединяването на България към еврозоната. Като важен приносен момент на дисертационния труд се откроява направената оценка на готовността на България за членство в еврозоната, и на ползите и негативите от въвеждането на еврото като официално платежно средство у нас, както и осъщественият сравнителен анализ по показатели за реална конвергенция, включващ България и страните, последно присъединили се към еврозоната – Естония, Латвия, Литва и Хърватия. Основната тежест разбира се пада върху разработения иконометричен модел за прогнозиране на БВП и на конструирания симулационен модел за определяне на предполагаемия ефект върху износа на стоки и услуги и БВП на България след присъединяване към еврозоната, резултатите от прилагането на които показват, че членството на България в еврозоната ще има положителен ефект върху основни макроикономически показатели.

4.Оценка на научните и научно-приложни приноси

Авторефератът към дисертационния труд съдържа справка с научни и научно-приложни приноси. В нея дисертантът обективно обобщава и представя постигнатите в хода на проведеното изследване резултати, които имат характер на такива, допринасящи за обогатяване на теорията и практиката в изследваната област, а именно:

- обогатяване на съществуващата специализирана икономическа и финансова литература по отношение на разширяването на еврозоната и присъединяването на нови държави в частност – България;
- сравнителен и критичен анализ на готовността на България за членство в еврозоната и съпоставяне с готовността и на други страни с дерогация, както и сравнение на основни макроикономически показатели и политики на България с последните присъединили се страни към еврозоната;
- извеждане, систематизиране, оценка и анализ на ползите и разходите за България от присъединяването към еврозоната;

- разработване на самостоятелен иконометричен модел за прогнозиране на БВП на България и конструирането на симулационен модел, включващ предполагаемия ефект върху износа на стоки и услуги и БВП на България след присъединяване към еврозоната. С помощта на разработените модели се показват положителните ефекти от членството в еврозоната върху основни макроикономически показатели.

- формулиране на препоръки с практическа насоченост за въвеждането на еврото в България след действащ паричен съвет.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

За присъждането на ОНС “доктор” дисертантът представя четири публикации по дисертацията:

- Панайотова, Е. *Предизвикателства, рискове и ефекти от влизането на България в еврозоната*. Бургас: БСУ. Списание „Бизнес посоки“, 2022, брой 1, стр. 90-98. ISSN:2367-9247.

- Панайотова, Е. *Паричните съвети в България, Естония и Литва – същност, развитие, сравнителен анализ*. Бургас: БСУ. Списание „Бизнес посоки“, 2022, брой 1, стр. 99-113. ISSN:2367-9247.

- Панайотова, Е. *Парична политика на Европейската централна банка и влиянието ѝ върху икономиката на еврозоната*. В: Сборник с доклади от Шестнадесета Международна научна конференция на младите учени „Икономиката на България и Европейския съюз: предизвикателството COVID-19“, проведена на 16 февруари 2021г. в УНСС. София: ВУЗФ, "Св. Григорий Богослов", 2021, стр. 154-161. ISBN: 978-619-7622-04-1.

- Panayotova, E. *International trade and competitiveness in the global economy*. In: Мережевий бізнес: становлення, проблеми, інновації: матеріали X Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, Полтава, Україна (27–28 квітня 2020 року). Полтава: ПУЕТ, 2020, стр. 262-265. ISBN 978-966-184-375-1.

Две от публикациите, представени от дисертанта са статии, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране, а другите две – доклади от научни конференции, публикувани в редактирани колективни томове. И четирите публикации са по темата на дисертацията и отразяват важни моменти от дисертационния труд, с което съответно допринасят за популяризиране на резултатите от него.

6.Оценка на автореферата

Авторефератът отразява коректно съдържанието и структурата на дисертационния труд, като са спазени всички изисквания по оформлението му.

7.Критични бележки, препоръки и въпроси

Нямам критични бележки и препоръки.

8.Заклучение

Представеният дисертационен труд на Елена Панайотова притежава необходимите научни достойнства. С него са демонстрирани задълбочени теоретични познания в проблемната област и способност за самостоятелни научни изследвания. Въз основа на всичко изложено в рецензията давам своята положителна оценка – *за присъждането* на Елена Владимирова Панайотова *на образователна и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8 Икономика, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“*.

10.04.2025г.
гр.София

Подпис:.....
/проф. д-р Пресияна Ненкова/